

ACADEMIA ROMÂNĂ
ȘCOALA DE STUDII AVANSATE A ACADEMIEI ROMÂNE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE SOCIOLOGIE ȘI ȘTIINȚE JURIDICE

REZUMAT

TEZĂ DE DOCTORAT

Coordonator:
CS I, Prof. Univ. Dr. Elena Zamfir

Doctorand:
Dumitru Daniel Nițoi

BUCUREȘTI
2024

ACADEMIA ROMÂNĂ
ȘCOALA DE STUDII AVANSATE A ACADEMIEI ROMÂNE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE SOCIOLOGIE ȘI ȘTIINȚE JURIDICE

CALITATEA VIETII
ACTORILOR DIN ROMÂNIA
POSTDECEMBRISTĂ

Coordonator:
CS I, Prof. Univ. Dr. Elena Zamfir

Doctorand:
Dumitru Daniel Nițoi

BUCUREȘTI
2024

CUPRINS

LISTA CU ABREVIERI	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
LISTA DE TABELE.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
LISTA DE FIGURI.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
INTRODUCERE.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1. CADRUL TEORETICO- METODOLOGIC AL CERCETĂRII ȘI SURSELE UTILIZATE	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2. CALITATEA VIEȚII ACTORILOR.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2.1. Chestionarul aplicat actorilor	Error! Bookmark not defined.
2.1.1. Date sociologice – descrierea respondenților	Error! Bookmark not defined.
2.1.2. Imaginea de ansamblu a veniturilor și cheltuielilor actorilor respondenți	Error! Bookmark not defined.
2.1.3. Schema de evaluare a datelor absolute (seda) – explicații și clarificări pentru înțelegerea comparațiilor	Error! Bookmark not defined.
2.1.4. Calitatea percepută a vieții actorilor. Bunăstarea subiectivă	Error! Bookmark not defined.
2.1.5. Sursele de satisfacție a vieții actorilor.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.6. Aprecierea surselor de satisfacție ale actorilor	Error! Bookmark not defined.
2.1.7. Frecvența activităților în conturarea stilului de viață al actorilor	Error! Bookmark not defined.
2.1.8. Stil de viață/Mod de viață.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.9. Frecvența momentelor de satisfacție/nefericire ale actorilor	Error! Bookmark not defined.
2.1.10. Importanța aspectelor din viața actorilor.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.11. Estimarea calității condițiilor din viața personală a actorilor.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.12. Percepția globală a vieții actorilor în context social	Error! Bookmark not defined.
2.1.13. Pe ce cred actorii că se bazează organizarea socială?	Error! Bookmark not defined.
2.1.14. Care este încrederea actorilor în viitor	Error! Bookmark not defined.
2.1.15. Variații și diferențieri	Error! Bookmark not defined.
2.1.16. Timpul oferit profesiei	Error! Bookmark not defined.
2.1.17. Produsul/opera	Error! Bookmark not defined.
2.1.18. Condițiile economice	Error! Bookmark not defined.
2.1.19. Orientarea în viață – sistemul de valori.....	Error! Bookmark not defined.

- 2.1.20. Comparația datelor obținute din chestionare cu SEDA **Error! Bookmark not defined.**
- 2.1.21. Rezultatele analizei 12
- 2.1.22. Comparația datelor obținute în chestionare cu datele OCDE ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.2. Chestionarul aplicat publicului ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.2.1. Motivația aplicării chestionarului ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.2.2. Datele obținute și interpretarea lor. Percepția publicului asupra calității vieții actorilor și asupra actului creației ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.3. Ce este fericirea? Poate fi ea măsurată? ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.3.1. Care este cheia unei bunăstări universale? .... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.3.2. Indicatorul de fericire internă brută..... **Error! Bookmark not defined.**
- 2.3.3. Formula matematică a fericirii descoperită de britanici **Error! Bookmark not defined.**
- 2.3.4. Tehnica balansoarului în măsurarea fericirii. **Error! Bookmark not defined.**

3. PROTECȚIA SOCIALĂ ȘI CALITATEA VIEȚII ACTORILOR DIN ROMÂNIA ..... **Error! Bookmark not defined.**

- 3.1. Statutul socio-profesional al actorilor ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.2. Aspecte ale conceptului de protecție socială în viața actorilor ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.3. Scurtă descriere a sistemului de pensii din România aplicabil actorilor vârstnici..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.4. Pilonul 1 – pensia obligatorie..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.5. Pilonul doi – asigurare socială administrată particular **Error! Bookmark not defined.**
- 3.6. Pilonul trei – pensia privată / facultativă..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.7. Indemnizația de merit..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.8. Uniunea teatrală din România ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 3.9. Indemnizația pentru activitatea de liber – profesionist **Error! Bookmark not defined.**
- 3.10. Asistența socială și alte forme de ajutor social pentru actorii vârstnici . **Error! Bookmark not defined.**
- 3.11. Două interviuri relevante cu privire la percepția bunăstării sociale de către doi actori vârstnici ..... **Error! Bookmark not defined.**

4. EVOLUȚIA TEATRULUI ROMÂNESC ÎN CONTEXTUL CRIZELOR ..... **Error! Bookmark not defined.**

- 4.1. Debutul istoric al teatrului în limba română și impactul asupra vieții actorilor..... **Error! Bookmark not defined.**
- 4.2. Manifestarea crizelor în teatrul românesc ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 4.3. Avantajul artei de a se adapta ..... **Error! Bookmark not defined.**

- 4.4. De la ritual la tradiție, de la tradiție la manifestarea cultură**Error! Bookmark not defined.**
- 4.5. Teatrul și crizele ideologice ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 4.6. Dimensiunea culturală a instituțiilor publice în tranziție**Error! Bookmark not defined.**
- 4.7. Ocuparea culturală între sărăcie și slabă investiție ministerială.....**Error! Bookmark not defined.**
- 4.8. Teatrul românesc în perioada Pandemiei ..... **Error! Bookmark not defined.**
- 4.9. Teatrul public din România e subvenționat .. **Error! Bookmark not defined.**
- 4.10. Care este alternativa la criză?..... **Error! Bookmark not defined.**

CONCLUZII ȘI PROPUNERI PENTRU CALITATEA VIEȚII ACTORILOR
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

BIBLIOGRAFIE .....ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
ANEXE .....ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

CALITATEA VIEȚII ACTORILOR DIN ROMÂNIA POSTDECEMBRIȘTĂ

REZUMAT

Arta teatrală este un mijloc de descărcare umană, de căutare a sensurilor fiecăruia din noi prin reprezentarea și asumarea unor vieți rezumate prin problematici distincte ale oamenilor. Prin teatru se caută răspunsuri, se formulează întrebări, se meditează asupra adevărilor sau se evadează într-un imaginar ce descarcă sau încarcă cugetul de porniri pozitive sau negative. Este un proces de manifestare a unor stări sufletești și un mod de transpunere a vieții condensate de către actor ori de asumare pentru actor a unei lumi imaginative și imaginare (precum imaginația sociologică a lui Mills, (1970)) prin reprezentare și reflecție continuă asupra problemelor umane. De aceea, problema calității vieții actorilor în teatru impune, pe lângă analiza socială obiectivă (factori economici, politici etc), și cea personală, subiectivă (fericire, satisfacție, insatisfacție etc) și o proiectare a imaginii vieții reale de către actori pe care societatea o percepe răspunzând prin mecanisme de integrare sau prin respingere a lor. Deoarece, formele sau trăirile actorilor proiectate în imagistica scenică trădează de cele mai multe ori forumul interior produs al unui stil de viață propriu fiecărui artist în parte. Iar această imagine proiectată a actorului influențează, la rândul ei, societatea/publicul. Apare o relație de permanentă interdependență și intercondiționare dintre actor și societate/comunitate prin mesaje transmise de rolurile lui pe scenă. Din acest punct de vedere trebuie remarcat că și publicul spectator trebuie pregătit să primească, să descifreze aceste mesaje la dimensiunile transmise de actor.

Calitatea vieții actorilor este un concept multidimensional ce poate fi definit ca fiind totalitatea variabilelor și a invariabilelor exterioare (sociale, politice, economice, biologice) sau interioare de tip individual (sănătate psihică, stare sufletească, sănătate biologică etc) ce țin de viața grupului socio-profesional analizat (actorii) într-un anumit timp și spațiu. Deasemenea, ea mai poate fi definită după starea percepută a subiecților, după starea mediului în care aceștia viețuiesc și creează și/sau după percepția societății asupra stării subiecților analizați. Ea poate fi și sinteza elementelor și fenomenelor ce integrează artistul în realitatea lui socială din care face parte și de care este influențat multiplu. Dar și artistul, la rândul lui, influențează permanent mediul lui de viață. Însăși meseria de actor implică mai mult decât în alte domenii subiectivitatea prezentă în

satisfacția lui cu viața, ca parte importantă a stilului său de viață și ca o componentă intrinsecă a calității vieții. Astfel, apare aici în prim plan oportunitatea utilizării unor indicatori sociali de satisfacție cu viața propuși de calitatea vieții care să poată constata și măsura cu exactitate prezența fericirii. Și asta în condițiile în care poate *cel mai dificil lucru este să măsoară fericirea prin indicatori subiectivi proprii calității vieții* (Zamfir, E., 2013, p. 3). Înțelegând *fericirea ca pe un proces dinamic și nu ca pe o structură predeterminată*, o stare finită (Zamfir, E., 2013, p. 4), ea apare ca fiind diferența dintre dorințe avute pe dorințele satisfăcute.

„Domeniul calității vieții acoperă un ansamblu al elementelor care se referă la situația fizică, economică, socială, culturală, politică, de sănătate etc., în care trăiesc oamenii, conținutul și natura activităților pe care le desfășoară, caracteristicile relațiilor și proceselor sociale la care participă, bunurile și serviciile la care au acces, modelele de consum adoptate, modul și stilul de viață, evaluarea împrejurărilor și rezultatelor activităților care corespund așteptărilor populației, precum și stările subiective de satisfacție/insatisfacție, fericire, frustrare etc.” (Mărginean și Bălașa, 2002, p. 33)

Calitatea vieții actorilor este imaginea generată atât de totalitatea valorilor societății într-un anumit moment, de capacitatea de integrare a actorilor în realitatea socială cât și de gradul de necesitate a valorilor culturale propuse sau oferite de aceștia. Interdependența lor este factorul principal de influență a calității vieții actorului integrat în societate. – Pentru că „Singurul lucru pe care îl au în comun toate tipurile de teatru este nevoia unui public.” (Artaud, 1997, p. 116). Deci, nevoia de apartenență a actorului, de acceptare a acestuia de către public, de participare a publicului la creația sa (societății din care face parte sau în care își lansează creația) și de promovare liberă a actului artistic, de ce nu, către un univers global, este un indicator major al satisfacției cu viața la actori.

Plecând de la acest cadru teoretic cu multe ramificații conceptuale am încercat în cercetarea propusă să construiesc o imagine cât mai reală și mai descriptiv-obiectivă a teatrului, a calității vieții actorilor și a unui stil de viață propriu acestora. Totodată să mă apropiez de înțelegerea fericirii la actori în contextul unei economii de piață în care avuția este în continuă mișcare (Toffler, 2006) și „*nu numai nevoia produce instrumentul satisfacerii ei, dar și oferta de produse produce nevoi corespunzătoare* într-o perpetuuă *muncă pentru câștig/câștig pentru consum*” (Zamfir, C., 2002). Alăturarea termenilor de fericire și calitatea subiectivă a vieții apar practic ca inseparabili în raport de contextul real al mediului social. Am dorit totodată să mă detașez în lucrarea de față de acea percepție că în agonia unei lumi în care orice om care apare la televizor mai mult de trei minute și își

petrece viața făcând live-uri pe rețeaua de socializare facebook și se conferă statutul de *vedetă* îndreptățită să strige la căderea curentului electric: *Qualis Artifex Pereo*, asemeni unui Nero.

Cadrul teoretico-metodologic de cercetare al acestei lucrări s-a bazat pe:

- analiza secundară de date din domeniul calității vieții
- date oficiale din statistici naționale și internaționale referitoare la starea teatrului românesc și a actorilor
- studii, cărți și documente științifice de analiză a calității subiective a vieții
- rapoarte naționale și internaționale relevante pentru bunăstarea subiectivă
- și o cercetare empirică proprie pe bază de chestionar pentru actori și pentru publicul spectator
- suplimentar s-au adăugat și două interviuri cu doi actori consacrați care au întărit cumva datele culese din chestionare

Din întrebările și ipotezele pe care mi le-am creat la începerea acestui studiu au fost următoarele: - cum percep actorii calitatea propriei lor vieți? - cum percep spectatorii calitatea vieții actorilor și ce își doresc de la ei și actul artistic? - unde se plasează calitatea vieții actorilor în peisajul calității vieții generale ale românilor? - se poate măsura fericirea? - Și dacă se poate măsura, cum este posibilă măsurarea? Care este protecția socială, legislația care îi protejează? - Care este profilul și statutul socio-profesional al actorului? Și multe astfel de întrebări la care am încercat să răspund pe parcursul tezei prin analiza răspunsurilor date de către actori sau de către public, analiza legislației în vigoare la data la care a fost realizată cercetarea și, nu în ultimul rând, compararea și analiza unor teorii și studii pe care le-am regăsit pe parcursul realizării cercetării. Deasemenea, în finalul tezei am adus clarificări despre debutul teatrului românesc și evoluția istorică succintă și a evenimentelor majore care l-au influențat. Dar, poate și coordonat de crezul precum că „*Știința, e drept, nu se mai poate coborî în fapte decât prin mijlocirea artei, însă arta nu este decât prelungirea științei*” (Durkheim, 1895) – ca un pretext al integrării artisticului în forma științifică abordată de metode. Precizez acest lucru datorită faptului că încă sunt activ în teatru și astfel, la începutul cercetării am fost tentat să expun faptele din punctul de vedere al practicantului. În timp am reușit să mă detașez și să expun lucrurile cât mai obiectiv din punct de vedere al cercetătorului.

Lucrarea a fost structurată pe patru capitole distincte cu subcapitole diferențiate pe problemele puse de cercetarea mea.

Capitolul 1 descrie cadrul teoretic și metodologic în care a fost plasată tema lucrării mele: calitatea vieții actorilor. Dar și a surselor de cercetare utilizate, bazate pe o culegere a datelor primare (prin aplicarea de chestionare și interviuri) și o interpretare/comparare a datelor secundare culese din cărți și studii.

Capitol 2 cuprinde practic cercetarea proprie, asupra căreia m-am oprit mai mult chiar de la început. Aceasta s-a desfășurat pe bază de chestionar pentru actori și pentru publicul spectator. Cercetarea s-a desfășurat on line din Ianuarie 2022 până în Iulie 2022, începută în condițiile restricțiilor impuse de Pandemia Covid 19.

Eșantionarea a fost una aleatorie, de tip neprobabilist necesară unei analize observaționale prin selecția unui grup de actori profesioniști ca bază pentru o analiză a stării lor de bunăstare/satisfacție cu viața în cadrul unui model propriu de calitate a vieții. Acest model de cercetare m-a ajutat să desprind condițiile, cauzele și contextul concret socio-economic-politic în care se desfășoară activitatea profesională a actorilor.

Cercetarea a intenționat să surprindă legăturile multiple dintre factorii obiectivi exprimați prin indicatorii obiectivi de bunăstare și cei subiectivi referitori la satisfacția cu viața a actorilor. Fericirea, desi nu unicul scop al cercetării mele, a fost o problemă de interes în acest context mai general al calității vieții actorilor. Am dorit să subliniez faptul că multiplele interdependențe și condiționări între cadrul general socio-economic exprimat prin indicatori obiectivi ai calității vieții și cei subiectivi, individuali, conturează un stil de viață specific și aspirații distincte spre fericire la actori. Cercetarea mea s-a plasat într-un spațiu de observare și analiză care face posibilă în viitor asocierea cu noi cercetări și noi argumente pentru calitatea vieții actorilor.

Am formulat două tipuri de chestionare pentru două grupuri distincte. Primul tip destinat actorilor profesioniști cuprinde 197 de întrebări centrate pe evaluarea propriei vieți și a fost aplicat unui număr de 112 respondenți în perioada Ianuarie 2022 – Iulie 2022.

Al doilea tip de chestionar are 28 de întrebări și a fost aplicat publicului spectator, 69 de respondenți. Aceste întrebări au dorit să evidențieze modul în care spectatorii pot să surprindă modul în care așteptările lor se întregesc prin raportare la actul creației dat de conținutul piesei, dar și la imaginea oferită de actori pe scenă prin interpretarea ei. Pe lângă datele culese cu privire la vârstă, nivelul veniturilor pentru a înțelege posibilitățile publicului de a accesa cultura, nivelul de educație pentru a înțelege dacă publicul este unul

cu un nivel ridicat de educație, ori nivelul de educație nu contează atunci când vine vorba de a merge la teatru, am încercat să aflăm de la public cum înțelege și percepe el calitatea vieții actorilor (dacă consideră că o duc mai bine, dacă sunt percepuți a fi mai fericiți, dacă necesită o mai mare implicare în societate etc), dar și ceea ce reclamă și își dorește de la actori ori de la actul artistic final. Acest chestionar are menirea de a ieși un pic din tiparul interior al actorului și a lua în considerare și percepția și dorința consumatorului final, de fapt a spectatorului căruia ne adresăm și pentru care actorul creează. Asta pentru că actorul și calitatea vieții lui depinde și de modul în care publicul răspunde în mod direct asupra actului creației, de cum îl percepe și cum își dorește să fie acest act. Fără public, teatrul ar deveni inexistent, iar actorii inutili. Deaceia, considerăm acest pas al analizei un punct foarte important în evaluarea calității vieții actorilor deoarece impactul pe care îl are artistul în rândul publicului spectator îi conturează în viitor reușita. Această reușită îi influențează acestuia nivelul de satisfacție în raport cu munca sa, nivelul de remunerație pe care îl poate avea în funcție de cererea publicului, nivelul de apreciability socială, de satisfacție socialăetc.

Așadar, am utilizat o analiză primară a datelor obținute din cercetări bazate pe aplicarea unor chestionare în rândul actorilor dar și în rândul publicului spectator. Am făcut și câteva interviuri cu personalități actoricești. Deasemenea, m-am sprijinit și pe o analiză secundară a datelor obținute din documente oficiale, sau date statistice ale instituțiilor publice.

Datele pe care le-am folosit în cercetare sunt date primare pe care le-am cules și prelucrat personal proiectându-le sub diverse forme (grafice, diagrame, figuri și tabele), dar și transpunându-le în comparații cu diverse date oficiale.

Chestionarul propus unui număr de 112 actori profesioniști a luat în considerare argumentările lui Saunders et al. (2007) și Stutely (2003). După ei, un număr de minim 50 de chestionare aplicate populației (în cazul meu, actori din România) ar fi suficiente pentru a crea o imagine corectă, relevantă și validă care, cu siguranță, depășește nivelul unei cercetări exploratorii. Mai mult decât atât, ca exemplu de mărime, dacă raportăm numărul de 112 respondenți la numărul de actori membri UNITER (aproximativ 1200 membri în anul 2020 - anul în care mi-au fost furnizate datele - care înseamnă de fapt numărul de actori profesioniști consacrați, recunoscuți, practic nucleul artistic teatral din România) numărul de respondenți ar însemna un procent de aproximativ 10%. Sigur, membrii UNITER nu reprezintă totalitatea actorilor din România ce ar trebui să includă și totalitatea artiștilor independenți. Și nici cei care fac parte din alte organizații profesionale

precum Uniunea Cineaștilor, UPFAR ș.a.m.d. ori a celor care nu fac parte din niciun fel de organizație. Dar am făcut această comparație pentru a evidenția că dimensiunea respondenților este una semnificativă aici.

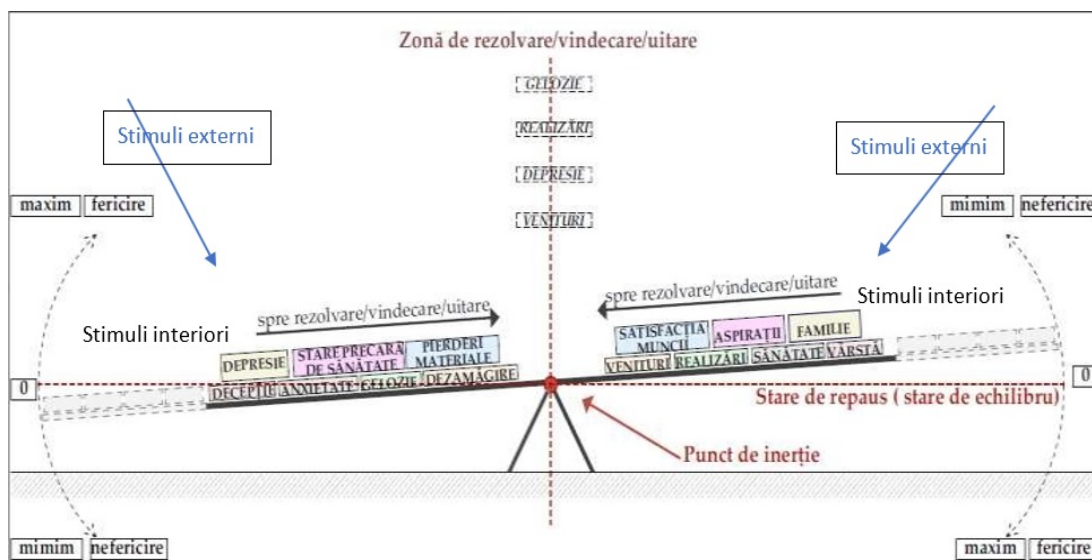
Alegerea acestei metode nu a fost una întâmplătoare. Ea s-a datorat în principal datelor pe care le-am regăsit în studiul „Indicatori și surse de variație a calității vieții” (Zamfir, C. 1984), dar și în cercetările realizate de Institutul de Cercetare a Calității vieții, pe care le-am considerat baza comparației mele utilizând metoda SEDA, a profesorului Cătălin Zamfir. Deasemenea, am preluat o mare parte din structura chestionarului din aceste studii și cercetări adaptând întrebările pentru breasla actorilor tocmai pentru a face mai ușoară aplicarea metodei într-o formă deja validată și a compara datele. Toate aceste date din cartea profesorului și cercetătorului Zamfir, nu doar că reprezintă o sursă verificată și certificată, dar ele au reprezentat prima măsurare a calității vieții din România pe un eșantion de 1800 de persoane, dar și o centralizare a 1000 de indicatori culeși din toată lumea ce au născut un pattern al „normalității sociale”. Mai târziu, după 1989, acești indicatori au fost dezvoltați de Institutul de Cercetare a Calității Vieții. Am luat în considerare comparația și cu aceste date noi obținute până în anul 2010, precum și alte date mai recente ale unor instituții naționale, precum UNITER sau INS, dar și ale instituțiilor europene. Așadar, datele obținute au fost comparate cu alte date ale instituțiilor publice, sau ale unor organizații naționale (precum INS, UNITER, CULTURADATA) dar și a instituțiilor internaționale (precum OCDE, Eurostat ș.a.m.d.) acestea constituindu-se într-o analiză secundară de date. Deasemenea, am realizat și o analiză secundară a unor date regăsite în cărți, studii și cercetări existente atât în plan național cât și internațional centrate pe indicatori subiectivi de satisfacție cu viața.

Pornind de la dificultatea și complexitatea creării unor indicatori semnificativi pentru starea de bine/fericire, satisfacție cu viața precizată de teoriile calității vieții, am încercat aici adaptarea metodologiei SEDA de măsurare a satisfacției cu viața utilizată de ICCV (profesorul Zamfir, C.) la domeniul artistic reprezentat prin actori. Așadar, principalele surse secundare au fost aceste evaluări ale calității vieții românilor și baza de date ce a născut patternul SEDA, să îi spunem așa: *normalitatea vieții sociale*.

Chestionarul cuprinde mai multe secțiuni și anume, o parte cu date socio-demografice ale actorilor din care reies nu doar vârsta sau datele personale ci și nivelul de școlaritate al mediului familial din care provin, calitatea respondenților, locul pe care îl ocupă în calitatea lor de actori (actori angajați, liber profesioniști, angajați și în alte domenii, ocupă sau nu posturi de conducere ș.a.m.d.). O altă parte importantă este aceea a surselor de

venit și valoarea acestora atât personale, cât și per familie, dar și petrecerea timpului liber sau a concediului pentru a ne raporta la veniturile dobândite și la stilul de viață pe care și-l construiesc în funcție de resurse. O altă etapă a chestionarului a fost partea de auto-evaluare a propriei stări de fericire sau bunăstare în raport cu propria persoană, dar și a unor aspecte ce țin de dimensiuni majore ale vieții personale (familie, prieteni, muncă, public, relații în comunitate etc). Aici s-a adăugat și evaluarea mediului în care actorii trăiesc (calitatea societății, încrederea în viitor, bunăstarea colectivă, forme de suport social, frecvența unor activități cu sens pentru viața lor orientate spre satisfacție cu viața ș.a.m.d.).

În cercetarea acestor aspecte subiective ale vieții actorilor am pornit de la metodologia utilizată încă din 1984 de cercetători ai calității vieții, dar și după Zamfir, C. (1984) Zamfir, E. (1989), Mărginean (2004) care au evidențiat rolul indicatorilor subiectivi ca relevanți pentru satisfacția cu viața, ținând cont totodată de aspectele teoretice dezvoltate de-a lungul timpului asupra metodologiei precum cele ale profesorului Chelcea (2001), dar și asupra dezvoltării și analizei indicatorilor în legătură cu satisfacția vieții ale profesorului Mărginean (2000, 2002, 2004, 2010, 2011, 2016). Aici am adus ca problemă distinctă, semnificativă în context, percepția fericirii la actori. În acest sens am propus și un *concept ipotetic / un instrument* posibile măsurare a fericirii, sau așa cum l-am numit eu – „tehnica balansoarului”. De ce am folosit acest termen? Poate, pentru că el ne permite și ne sugerează să înregistrăm în măsurarea fericirii acele „vârfuri” ale satisfacției cu viața, ale trăirilor sufletești deosebite, dar și deplasări ale stimulilor către o zonă neutră a echilibrului emoțional. Acest concept ipotetic mi-a fost sugerat de termenul de „feric” propus ca unitate de măsură în cartea „Incursiune în universul uman” (Zamfir, E., 1989). Schema acestei „tehnică a balansoarului” se regăsește în figura următoare:

Sursa: schema autorului

Pentru a ajunge la problemele de viață ale actorilor cât mai realist conturate și apropiate de realitate, pentru a înțelege locul pe care ei îl ocupă în larga paletă socială a schimbărilor din România, am făcut apel și la câteva exemple semnificative sugerate de povești de viață ale actorilor rezultate din două interviuri aplicate unor actori consacrați. Ele mi-au evidențiat momente de satisfacție/insatisfacție cu viața la actori și modul în care aceștia formulează aspirații/dorințe spre atingerea fericirii. Nu în ultimul rând, transpunerea „tehnicii balansoarului” propusă de mine ca un concept virtual în măsurarea fericirii la actori, pornind de la tehnicile de măsurare a fericirii din studiile propuse de ICCV, m-au ajutat în acest demers ipotetic cu posibilități/deschideri poate de dezvoltare în viitor. Pentru indicatorii subiectivi de calitate a vieții compararea datelor din cercetarea mea cu patternul SEDA și cu alte date ale studiilor „Institutului de Cercetare a Calității Vieții” din cadrul Academiei Române sintetizate de mine în rezultatele obținute din chestionarul aplicat actorilor, le consider ca referințe și pentru cercetări viitoare. O sinteză a rezultatelor este reprodusă în tabelul următor:

Rezultatele analizei
ACTORII 2022 CONFORM SCHEMEI SEDA
 – COMPARAȚIE CU RO 79, LUMEA 70 ȘI EU 2015 –

	1	2	3	4	5	6	7
	Situatie gravă			Situatie normală atenție probleme bine			Situatie foarte bună
ACTORII 2022	9.51%	9.23%	11.92%	15.97%	18.81%	17.95%	16.66%
ACTORII 2022 DUPĂ SCHEMA SEDA (valoarea absolută a datelor)	30.66%			52.73%			16.66%

Satisfacția cu propria viață la actori	16%	76%	8%
SEDA	17%	66%	17%
LUMEA 70	17,1%	66,9%	15%
ROMÂNIA 79	22,5%	65%	12,5%
ICCV 91	59%	41%	

EUROBAROMETRU 2015

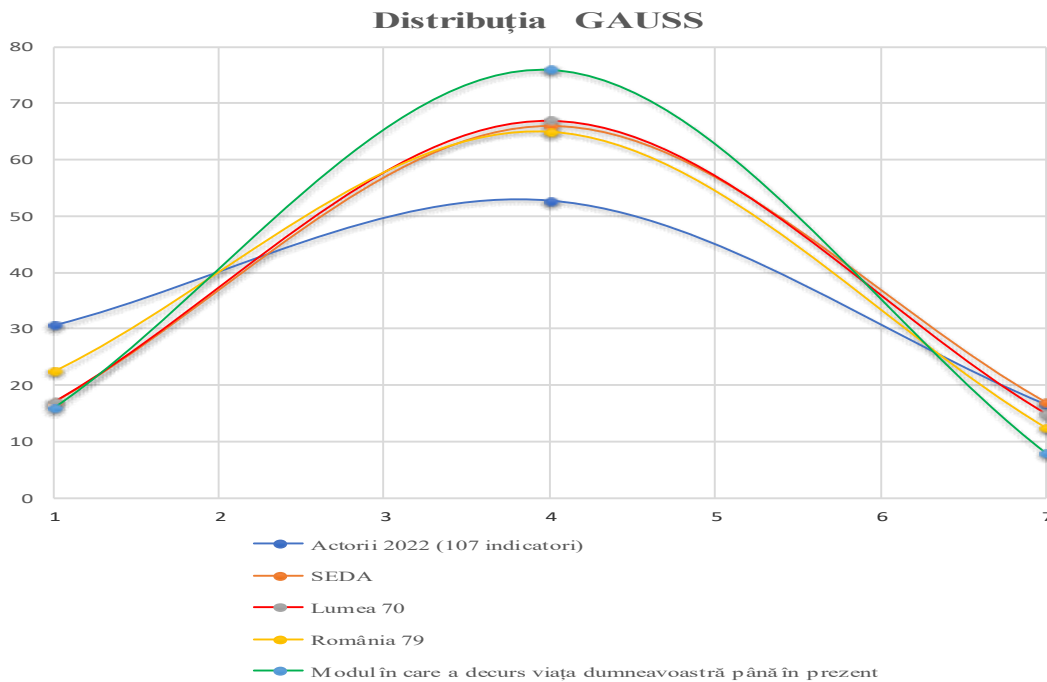
UE 15	17%	83%
UE 8	24%	76%
ROMÂNIA	41%	59%

Sursa: Calculele autorului și Zamfir, C., 1980, 2012, 2021, 2023

Din analiza acestui tabel, reiese faptul că situația gravă depășește cu mult „normalitatea” sesizată de SEDA. Adică, breasla actorilor se prezintă într-o situație critică ce necesită măsuri imediate pentru stabilizarea necesităților și umplerea golurilor acumulate în acest domeniu. Sigur că aceste puncte critice sunt alimentate și de situația pandemiei în care întreaga lume se află. Însă chestionarul folosit nu a avut întrebări evaluative sau estimative asupra fenomenelor pandemiei. Cu toate acestea trebuie luată în calcul și influența acestui aspect asupra răspunsurilor. Datele obținute pentru actori seamănă cu datele din altă perioadă de criză socială din anul 2012 când patternul distribuției era **29,3 / 53,1 / 17,6**. Atunci era la fel, „o deplasare pe panta pozitivă, însă o pondere mare a evaluărilor negative și mai mică a celor moderat pozitive” (Zamfir, C. 2012, p.21).

Mergând mai departe cu observația, lumea artistică se află sub starea României din 1979 și peste cea indicată de Eurobarometru în 2015. Astfel, situația aparent gravă din datele obținute ne indică de fapt și o stare mai bună față de starea generală a societății românești. Iată cum o stare de un real dezechilibru poate însemna în plan general o notă de optimism și o speranță că se poate „mai bine”. Depinde din ce perspectivă privim lucrurile. Comparativ cu 1979, actorii doar par că stau un pic mai bine din cauza deplasării ușoare a pantei pozitive, dar comparativ cu 2015 stau mai rău asociind patternul cu cel din 2012 care reprezenta un pattern al crizei sociale. Am fi curioși să comparăm cu datele din aceeași perioadă de criză covid-19 cu privire la starea generală a românilor, dar aceste date încă nu există. Datele care trag în jos nu sunt datele ce țin de fericirea acestuia, ori satisfacția muncii, sau satisfacția cu viața personală, ci datele referitoare la mediu, venituri, neîncredere în viitor ș.a.m.d.

Dacă mergem și mai departe cu interpretarea datelor și observăm Graficul distribuției GAUSS, observăm curba ca fiind total atipică față de ceea ce SEDA exprimă ca fiind „normalitatea socială”, indicând o variație destul de serioasă. Deplasarea pe panta negativă este una îngrijorătoare iar distribuția mediană este periculos de scăzută, după cum vedem în figura următoare:

Sursa: Graficele autorului

Capitolul trei vine în completarea cercetării mele printr-o analiză a eficienței principalelor forme ale protecției sociale ale actorilor, în special al celor vârstnici (tipuri de venituri, sistemul de pensii, ajutoare speciale, indemnizații și premii). Am pornit de la ideea că în contextul schimbărilor socio-economice generatoare de crize multiple și de austeritate au loc modificări vizibile și în profilul calității vieții actorilor. Am dorit să compar aceste schimbări ale dimensiunii culturale a României cu impact direct asupra calității vieții actorilor prin raportare la standarde și cerințe ale Instituțiilor Europene. Tot aici analiza încercării de adoptare a statutului socio-profesional al actorului este privită în contextul dinamicii teatrului românesc. Această analiză este în completarea necesității politicilor de protecție socială mai aplicate și mai responsabile și arată necesitatea adoptării unui astfel de statut menit să apere interesele artiștilor printr-o reglementare legislativă corectă și adaptată la realitatea schimbărilor sociale.

Capitolul patru al lucrării face o trecere în revistă a crizelor importante pe care teatrul românesc le-a traversat de-a lungul istoriei. Capitolul subliniază starea socială a

actorilor în contextul crizelor multiple și al restricțiilor aduse de Pandemia Covid 19. Acest capitol dorește o completare necesară a studiului meu cu sublinierea explicită că anumite riscuri și dificultăți pe care teatrul le-a traversat odată cu societatea românească în schimbările ei rapide a modificat vizibil și stilul de viață al actorilor. Cel mai concludent exemplu aici se referă la faptul că numeroasele restricții severe ale pandemiei au lovit în plin teatrul tocmai datorită particularităților lui de prezentare în viața socială. Se știe că teatrul presupune, înainte de toate, relaționarea directă cu publicul, schimb de emoții și sentimente prin dialogul permanent cu acesta și prezența lui activă în comunitate. Iar această particularitate de a întâlni oamenii, de a fi împreună în sală cu un public dornic de valori artistice, au adus pe timpul restricțiilor dure impuse de Pandemie poate cele mai mari dificultăți pentru stilul de viață al actorilor. Deseori ele s-au concretizat în profunde insatisfacții cu viața, stări de neliniște și chiar depresii.

Motivația principală pentru care am ales să fac o cercetare centrată pe calitatea vieții actorilor a fost, în principal, lipsa unor studii în acest sens. Dar și intenția de a descoperi elemente noi, dincolo de realitatea trăită direct de mine ca practicant în lumea artei. Realitatea socială în care trăiesc actorii, bunăstarea lor, dorințele lor, felul în care sunt ei percepuți de către public, aprecierea societății și a mediului în care trăiesc, nivelul de trai raportat la munca lor, veniturile obținute, încrederea în viitor, alegerea unui stil de viață propriu, reglementările legislative în domeniu ș.a.m.d. sunt doar câteva din punctele de interes în acest demers al tezei mele de doctorat. Pornind de la o identificare a problemelor specifice cu care actorii se confruntă în realitatea românească am identificat stări de satisfacție/insatisfacție cu viața în acord cu un stil de viață propriu unei „bresle vocaționale”.

Munca unui actor nu este o muncă obișnuită, repetitivă, pe care omul poate să o învețe ca pe o formulă standard. Nu apare aici un risc major pentru actor de a se plafona. Mai mult decât atât, profesia de actor nu este o muncă normată. Munca actorului, extrem de complexă, este, în primul rând, una, prin excelență vocațională. El învață în facultate cum să gândească dincolo de aparența înșelătoare a unui text și să descopere mereu noi și noi valențe pe care să le adauge în interpretarea sa. Nimeni nu știe „cum” se face un rol. Nu există o rețetă perfectă. Acest „cum” se află în fiecare actor strict diferențiat pe măsura talentului, a experienței acumulate și a cunoștințelor dobândite de-a lungul vieții. Toate aceste particularități fac această profesie să fie una deosebită, iar în ansamblul profesiilor, una atipică. Actorul simte la extreme, se identifică cu rolul jucat și sacrifică pentru trăirea

sa pe scenă poate cele mai importante valori ale vieții lui personale. Această specificitate a profesiei de actor m-a motivat să caut principalele caracteristici ale unui stil de viață propriu unei categorii sociale, prea puțin analizată în profunzimea trăirilor sufletești și ale corelației directe cu satisfacția cu viața.

Intenția acestei analize este de a evidenția și evalua aspectele calității vieții și a stilului de viață al actorilor, modul în care ei sunt integrați în societate. Vorbim de o meserie specială, lipsită de un statut socio-profesional standardizat, deseori plasată pe nedrept în zona meseriilor/profesiilor defavorizate și chiar precare. O simplă observație ne spune că profesia de actor considerată ca una „elitistă” în trecut, își pierde din valoare și importanța ei în prezent. Înainte de 1989 actorii aveau capacitatea de educare a maselor, de modelare a gustului pentru valori cultural-artistice, de trăiri ale unor experiențe emoționale în acord cu aspirațiile subiective de viață. Simplificând aici, astăzi a fi actor a început a se confunda mai mult cu o meserie a cărei finalitate principală pare a fi doar de entertainment, de distracție. Problemele acestea au apărut și în lipsa reglementării statutului socio-profesional al artistului în general și al actorului în particular. În România, o legislație clară care să protejeze concret actorul profesionist și care să îi consacre anumite drepturi și obligații încă nu există. Deaceia, libertatea oricărui individ de a se considera artist indiferent că are sau nu pregătire în acest sens, creează nu doar debusolare, dar și scădere a importanței și a aprecierii față de specificul profesiei în sine. Iar această analiză are menirea de a evidenția, a evalua și a căuta eventuale soluții și în reglementarea juridică a situației actorilor.

Teatrul, va fi analizat aici nu doar ca instituție administrativă fără viață, ci ca o instituție umană generatoare a unei funcții profund culturale. Funcție născută din sensibilitatea umană care inspiră modelele sociale și care ajunge chiar să le și determine (Jeffrey, 2001, p.16). Precepte și concepte menite să se propage prin teatru în profunzimea maselor. Sigur, aceasta va apare în limitele propriului orizont, dar cu pretenția de validitate precum orice altă știință ce are o judecată de valoare bazată real pe legături structurale. Însă, teatrul văzut ca o reprezentare a unor realități umane și sociale, are ca obiect general studiul vieții în profunzimea ei, așa cum apare în reprezentarea scenică, în produsul final exprimat de actor. De aici se desprinde și subiectivizarea vieții. Să explicăm acest aspect. Orice știință umanistă, are ca obiect general „obiectificarea” vieții (Jeffrey, 2001). Ea studiază viața așa cum este și o expune cât se poate de clar și obiectiv spre înțelegerea tuturor. Teatrul, însă, studiază viața în profunzimea ei, cu faptele, cu tipologiile subiective ale oamenilor, cu sentimentele și trăirile lor individuale ș.a.m.d. Însă, reprezentarea,

materializarea actului artistic, oglinda lumii creată de actori, apare în fața publicului ca o lume independentă ce nu reprezintă doar gândurile stricte ale autorului, sau ale lumii în care viețuiește, ci cumulul de experiențe, de fapte, de trăiri, de legături suprapuse între autor, regizor, actor, scenograf, spațiu de viață, de experiență, gânduri, de influențe ale mediului social, valori morale ș.a.m.d. Din tot acest cumul ajunge să se petreacă pe scenă ceea ce putem numi subiectivizarea vieții și nu obiectivizarea ei. De ce nu obiectivizare?! Pentru că niciodată trăirile actorului nu pot fi la fel în fiecare reprezentare. Putem vorbi de obiectivizare doar în cazul păstrării firului narativ al evenimentelor, al faptelor sociale reprezentate, în cazul reconstrucției cadrului (decorurilor) care să reproducă cât mai fidel locul sau locurile în care se întâmplă totul. Se pot adăuga și sunete și lumini care să creeze cât mai exact atmosfera. Interacțiunile de pe scenă să fie întocmai copie fidelă a faptelor sociale prezentate. Însă, emoția, gândul actorului, experiența sa și a celor cu care lucrează nu vor putea niciodată să reprezinte exact ceea ce doar o cameră de luat vederi *omniprezentă* poate surprinde și reda dintr-un fapt social petrecut. Sigur, nu este cazul să mai amintesc că aceste aspecte nu sunt deloc valabile în cazul improvizațiilor, a teatrului absurdului, a comediei dell'arte și a tuturor scenelor închipuite, fantasmagorice. Ne referim în acest context doar la faptele sociale petrecute ce sunt reprezentate în teatru doar pentru a da un simplu exemplu de ce consider că teatrul tinde mai mult către subiectivizarea vieții, lăsând foarte în urmă laturile obiective ale vieții. Teatrul este ca o cameră de luat vederi, solitară, care reușește să surprindă viața doar din unghiul în care se află. Ea nu va putea reda niciodată o altă perspectivă a faptului social întâmplat, ci doar din unghiul în care ea s-a aflat la acel moment. *Așa și actorul. El nu poate reda decât ceea ce înțelege, ceea ce poate, ceea ce îi oferă experiența sa la acel moment și ceea ce i se cere.* Iar peste toate acestea se adaugă *ceea ce înțelege privitorul.* Toate aceste aspecte punctate aici vor fi regăsite în analizele și reprezentările vieții actorilor în lucrarea mea de cercetare.

Am întărit aceste aspecte în ideea în care, în acest studiu, încercăm să conturăm viața complex-tumultuoasă a actorului. O viață ce se zbate în această criză umană mondială și criza sa sensibilă, interioară, subiectivă, dintre ceea ce își dorește să fie, ceea ce poate să fie, ceea ce i se oferă să fie și cum este perceput că este. Camerele de luat vederi care le vom folosi aici vor fi în număr de două. Una este reprezentată de unghiul subiectiv al actorului care se auto-evaluează. Iar a doua este reprezentată tot de un unghi subiectiv, acel al publicului, care evaluează detașat viața artistului și actul artistic precizându-și de fapt dorința personală și percepția subiectivă asupra acestei bresle.

Contribuțiile personale prin această teză se referă la câteva aspecte pe care le subliniez aici. În primul rând abordarea temei calității vieții actorilor din România și culegerea de date cu privire la acest aspect pe care le-am calculat și interpretat. Apoi utilizarea unor indicatori sociali pe care i-am adaptat la specificul profesiei de actor și am analizat astfel răspunsurile din chestionarele aplicate actorilor profesioniști. O altă contribuție este aceea prin care am propus un posibil instrument de măsurare a calității vieții/ a fericirii plecând de la ipoteza SEDA ce exprimă starea de normalitate socială pe care am folosit-o și în evaluarea calității vieții actorilor ca bază de comparație. Altă parte a studiului a fost aplicarea de chestionare și în rândul publicului cu privire la felul în care percepe acesta calitatea vieții actorilor dar și calitatea actului artistic între oferta existentă în timp și dorința publicului de a primi ceea ce își dorește de fapt de la actori și de la actul creației. Am analizat, deasemenea, tipurile de protecție socială aplicabile actorilor conform legislației în vigoare la data studiului și a organismelor profesionale menite să coitalizeze breasla (precum UNITER). Am arătat importanța adoptării statutului socio-profesional al actorului printr-un act normativ clar, încercările nereușite de-a lungul timpului și cauzele pentru care aceste propuneri au eșuat.

O altă componentă a tezei a fost aceea în care am analizat succint impactul pe care l-au avut diverse crize pe care teatrul românesc le-a traversat în timp odată cu societatea până la criza pandemiei ce a influențat viața din întreaga lume. În final, dincolo de concluziile datelor culese și interpretate am venit cu câteva propuneri de politici sociale menite să îmbunătățească calitatea vieții actorilor în particular și a artiștilor în general.

Concluzii

Teatrul românesc, ca spațiu de desfășurare al actorilor este un teatru tânăr care se află în continuă dezvoltare. El funcționează încă după niște tipare socialiste din punct de vedere economic și organizațional, însă orientarea capitalistă și temele occidentale îi creează ușoare dificultăți ce sunt amplificate de diferențele dintre generații. În plus, slaba investiție în raport cu ceea ce întoarce arta teatrală în societate și în Bugetul de Stat, adâncește și mai tare această rană deschisă a tranziției care se lungește de prea mult timp. Iar pentru a echilibra aceste aspecte trebuie ca statul să fie mai implicat nu doar în adoptarea unor măsuri urgente sub presiunea momentului, ci să ofere direcții de dezvoltare durabile domeniului artistic în acord cu misiunea lui socială. Deocamdată teatrul și filmul

românesc nu mai au mijloacele necesare unei funcționalități la standarde europene și astfel nu mai reușesc să pătrundă în straturile profunde ale societății, din lipsă de mijloace. Pericolul acestor lipsuri face ca arta să se adreseze unei pături sociale din ce în ce mai restrânse, rezumându-se doar la cei cu posibilități financiare.

Ocuparea culturală este încă slabă, raportată la numărul de locuitori, iar cifrele vor fi și mai tragice în viitor, în lipsa unor investiții proiectate pe termen lung. Cifre pe care criza Covid-19 le-a amplificat și mai tare, descurajând alegerea artei ca profesie de către tineri în favoarea altor domenii care să le ofere posibilități reale de întreținere.

Alternativa oferită de către artă și capacitatea ei de a se adapta amenințărilor crizelor repetate este una complexă, născută din tăria vocațională care se află dincolo de barierele financiare. Dar, în timp, în lipsa unor măsuri eficiente de susținere a profesiei de actor și a valorilor culturale universale, aceste capacități motivaționale se pot disipa.

În concluzie,

- Teatrul românesc este încă vitregit de reglementări fiscale și legislative privind adaptarea la realitatea socială în care trăim
- Nu există un Statut socio-profesional reglementat care să asigure stabilitate și protecție corespunzătoare actorilor
- Nu există încă un cod de etică centrat pe specificul activității artistice care să stabilească cerințe clare de relaționare în profesie și să sancționeze abaterile de la norme.
- Nu există un organism de tip sindical care să îi protejeze munca.
- Nu există măsuri fiscale specifice care să protejeze și să scoată actorul (și mai ales actorul independent) din sfera meseriilor precare.
- Nu există precizări legale în cadrul acestei meserii vocaționale între un actor profesionist și unul amator decât în cazul angajării într-o instituție de stat (criteriile minime de școlarizare, minim licență). În mediul privat însă, actor poate fi considerat oricine dorește.

Interesant este că, în urma aplicării chestionarelor, actorii se dovedesc a fi mult mai fericiți față de alte categorii profesionale chiar în lipsa unor resurse materiale sau financiare (oarecum aproape de valorile obținute în 1984 de domnul Academician Cătălin

Zamfir în care se arată că intelectualii/cei cu studii superioare care pun mai puțin preț pe resursele materiale în comparație cu clasa muncitoare care înregistra valori mult mai mari în acest sens – poate și datorită faptului că oamenii cu studii au o perspectivă mai largă a muncii). Cercetarea a evidențiat că actorii sunt cei mai satisfăcuți în relație cu propria familie și modul în care a decurs propria lor viață. Ei pun mai mult preț pe satisfacția muncii personale față de alte categorii profesionale.

Tot din aplicarea chestionarelor, publicul se dovedește a fi mulțumit de ceea ce oferă actorii și rezervat față de evaluarea fericirii acestora. Ei sunt însă nemulțumiți că într-un spațiu artistic insuficient controlat valoric, transmit tinerei generații, promiscuitatea/vulgaritatea unor teme abordate în teatru și folosirea unui limbaj licențios în mod gratuit și total nejustificat. Este mai mult din dorința de a atrage atenția cu orice preț. Tot publicul, prin răspunsurile la chestionar consideră că teatrele trebuie să se îndrepte și către obținerea de venituri din mediul privat precum sponsorizările, reclamele, centralizare pe încasări ș.a.m.d. Acestea în fapt, ghidează managementul pe autosusținere prin performanță așa cum se procedează în statele dezvoltate, și nu doar pe susținerea de tip socialist prin finanțare exclusivă din bugetul de stat. Deasemenea, publicul consideră că teatrele de stat trebuie să mențină un minim nivel de profesionalism și decență în abordarea temelor și alegerea actorilor reclamând și în acest caz, eliminarea vulgarității agresive.

Contribuția personală, prin această cercetare am încercat să fac o evaluare a calității vieții actorilor, practic inexistentă în România (și după câte știu, nu am regăsit o astfel de evaluare nici în Europa). Am făcut o comparație a datelor obținute din chestionare cu datele furnizate de instituțiile naționale și europene.

Am evidențiat lipsa de interes a decidenților față de statutul socio-profesional pornind de la ideea că munca actorului este una nenormată. Aceasta a condus și la o ineficiență a politicilor de protecție socială.

Am încercat, pornind de la studiile existente, o introducere a unui instrument de măsurare a fericirii care să poată să ne dea semnificațiile proprii ale satisfacției cu viața la actori.

Indicatorii specifici utilizați în evaluarea datelor din chestionar pot fi o bază de referință viitoare pentru calitatea vieții la actorii profesioniști din România.

Limitele acestei cercetări sunt date de dificultatea culegerii datelor în perioada restricțiilor impuse de pandemie și de numărul limitat al respondenților. Perioada pandemiei a îngreunat interacțiunea cu oamenii și astfel numărul chestionarelor aplicate în rândul publicului în sălile de teatru a fost restrâns și mutat în mediul on-line, la fel și în cazul actorilor. Deasemenea, au fost folosite doar două interviuri tot din cauza îngreunării interacțiunii din perioada de restricții. Lipsa unor studii în domeniul calității vieții actorilor a îngreunat studiul din cauza faptului că nu au existat posibilități de comparație cu alte modele. Cercetarea însă, lasă loc pentru adăugiri și completări în evaluarea situației socio-profesionale ale actorilor din România, pe care aș dori să le continui. Datele obținute în această cercetare și interpretarea lor pot constitui un ghid pentru reglementarea situației legale a statutului socio-profesional al actorilor.

BIBLIOGRAFIE

CĂRȚI:

- (1) Artaud, A. (1997) *Teatrul și dublul său*. Editura Echinox.
- (2) Bergson, H. (1992) *Cele două surse ale moralei și religiei*, trad. D. Morărașu. Institutul European pentru Cooperare Cultural-Științifică.
- (3) Bergson, H. (1992) *Teoria rîsului*: [eseuri], versiune românească S. Lupașcu, studiu introd. Ș. Afloroaei. Institutul European pentru Cooperare Cultural-Științifică.
- (4) Birks, M., Mills, J. (eds) (2014) *Qualitative methodology: a practical guide*. SAGE.
- (5) Chelcea, S. (2001). *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*. Editura Economică.
- (6) Corobca, L. (2014). *Controlul cărții. Cenzura literaturii în regimul comunist din România*. Editura Cartea Românească.
- (7) Corobca, L. (ed.) (2014). *Instituția cenzurii comuniste în România. 1949-1977*, volumele I și II. Editura Ratio et Revelatio, Oradea.
- (8) Croitoru, C., Becuț, A. (2012). *Barometru de Consum Cultural 2012. Cultura și noile tehnologii, între sedentarism și activism cultural*. Editura Pro Universitaria, București.
- (9) Durkheim, E. (1895, 1974). *Regulile metodei sociologice*. Editura Științifică, București.
- (10) Fred, C. și Darmon, I., (2005), *New modes of business organization and precarious employment: Towards the recommodification of labour?* Journal of European Social Policy 15(2):107-121, DOI:10.1177/0958928705051509
- (11) Freud, S. (2021). *Despre Fericire*. Editura Trei.
- (12) Giddens, A. (2001). *Sociologie*. Editura ALL, București.
- (13) Goffman, E. (2007). *Viața cotidiană ca spectacol.*, trad. S. Drăgan, L. Albușescu. Editura Comunicare.ro, București.
- (14) Guénon, R. (1995). *Domnia Cantității și Semnele Vremurilor*. Editura Humanitas.
- (15) Guénon, R. (2008). *Criza lumii moderne*. Editura Humanitas, București.
- (16) Harari, Y. (2018). *Homo Deus*. Editura Polirom.
- (17) Inglehart, R. F. (2019). *Evoluția Culturală.*, trad. M. Voicu. Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca.
- (18) Malița, L. (2006). *Cenzura în teatru. Documente. 1948-1989*. Editura EFES, Cluj.
- (19) Malița, L. (2006). *Viața teatrală în și după comunism*. Editura EFES, Cluj.
- (20) Malița, L. (2009). *Paradoxuri ale esteticii*. Ed. Accent, Cluj-Napoca.
- (21) Malița, L. (2013). *Spațiul teatral - o privire estetică*. Editura Eikon, Cluj-Napoca.

- (22) Malița, L. (2016). *Cenzura pe înțelesul cenzuraților*. Editura Tracus Arte, București.
- (23) Malița, L. (2016). *Literatura eretică. Texte cenzurate între 1949-1977*. Editura Cartea Românească, București.
- (24) Mărginean, I. (1994). *Politica socială și economia de piață în România*. București: Analele Institutului Național de Cercetări Economice. Centrul de Informare și Documentare Economică, Academia Română.
- (25) Mărginean, I. (2000). *Proiectarea cercetării sociologice*. Editura Polirom, Iași.
- (26) Mărginean, I. (2004). *Studii de sociologie, calitatea vieții și politici sociale*. Editura Universității din Pitești.
- (27) Mărginean, I. (2016). *Metodologia cercetării sociale* (note de curs).
- (28) Mărginean, I. (2019). *Cercetări și studii sociologice*. Pro Universitaria.
- (29) Mărginean, I. (Note de curs) *Cercetarea calității vieții*.
- (30) Mărginean, I., Bălașa, A. (coord.) (2002). *Calitatea vieții în România*. Editura Expert, București.
- (31) Mărginean, I., Precupețu, I. (2010). *Diagnoza anuală a calității vieții*. Editura Expert, București.
- (32) Mărginean, I., Precupețu, I. (coord.) (2011). *Paradigma calității vieții*. Editura Academiei Române, București.
- (33) Mason, P. (2020). *Sfârșitul Capitalismului*. Editura Litera.
- (34) *Micul Dicționar Academic*, ediția a II-a. Academia Română, Institutul de Lingvistică. Editura Univers Enciclopedic, 2010.
- (35) Mills, C. W. (1975). *Imaginația sociologică*. Editura Politică, București.
- (36) Mucchelli, A. (coord.) (2002). *Dicționar al metodelor calitative în științele umane și sociale*. Editura Polirom, Iași.
- (37) Paulescu, N.C. (2009). *Instincte sociale. Patimi și conflicte. Remedii morale*. Editura Credința Strămoșească.
- (38) Popovici, I. (2016). *Elefantul din cameră*. Cluj: editura Idea Design&Print.
- (39) Randers, J. (2018). *2052*. Editura Seneca.
- (40) Saunders et al. (2009). *Research methods for business students*. 5th edition. Harlow: Financial times Prentice Hall.
- (41) Șeitan, M. (2012). *Evoluția demografică pe termen lung și sustenabilitatea sistemului de pensii*.
- (42) Spinoza, B. (1957). *Etica*. București: Editura Științifică.
- (43) Stanislavski, K.S. (1955). *Munca actorului cu sine însuși*. Republica Populară Română.
- (44) Stanislavski, K.S. (2018). *Munca actorului cu sine însuși*. Volumul I. București: Editura Nemira.

- (45) Stutely, R. (2003). *The definitive Facilitation and support Plan*. London: Financial Times Prentice Hall.
- (46) Toffler, A. (1990) *Future Shock*. Bantam Books.
- (47) Toffler, A. (2006) *Avuția în mișcare*. Editura Antet.
- (48) Tolstoi, L. (2014) *Sonata Kreutzer*. Național.
- (49) Veenhoven, R. (1996). *The study of life satisfaction*. In W. E. Saris, R. Veenhoven, A.
- (50) Voicu, M și Stănescu, S.M., (2020), *Regimul de furnizare al bunăstării: România ultimilor treizeci de ani. pp.83-100*, în (coord.) Zamfir, E., Voicu, M., Stănescu, S.M., *Politici sociale după treizeci de ani. Așteptări și răspunsuri.*, Editura Academiei Române.
- (51) Zamfir, C. (1984) *Indicatori și surse de variație a calității vieții*. Editura Academiei Republicii Socialiste România.
- (52) Zamfir, C. (2004) *O analiză critică a tranziției. Ce va fi "după"*. Editura Polirom.
- (53) Zamfir, C. (2005) *Spre o paradigmă a gândirii sociologice*. Editura Polirom.
- (54) Zamfir, C. (2008) *Configurația sociologiei (note de curs)*.
- (55) Zamfir, C., Rebedeu, I. (coord.) (1989) *Stiluri de viață. Dinamica lor în societatea contemporană. Studiu: Stil de viață și mod de viață*. Editura Academiei Române.
- (56) Zamfir, E. și Maggino, F. (2013) *'The European Culture for Human Rights: The right to Happiness', in Revisiting happiness and the quality of life. New and old solutions*. Cambridge Scholars Publishing.
- (57) Zamfir, E. și Precupețu, I. (coord.) (2018) *Calitatea vieții. Un proiect pentru România*. Editura Academiei Române.
- (58) Zamfir, E. și Zamfir, C. (1995) *Politici Sociale. România în context European*. Editura Alternative.
- (59) Zamfir, E. (1989) *Incursiune în universul uman*. Albatros.
- (60) Zamfirescu, I. (2004) *Istoria universală a teatrului*. Volumul 4. Editura Aius.